Bakı qlobal urban dialoqunun mərkəzinə çevrilir

Gələn il Bakı qlobal miqyasda ən mühüm urban forumlarından birinə - Ümumdünya Şəhər Forumuna (World Urban Forum - WUF) evsahibliyi etməklə, urbanizasiya, iqlim və dayanıqlı inkişaf sahəsində beynəlxalq dialoqun mərkəzinə çevriləcək.

XXI əsr şəhərlərin əsridir. Hazırda dünya əhalisinin təxminən 56 faizindən çoxu şəhərlərdə yaşayır. BMT-nin 2023-cü il "World Urbanization Prospects" hesabatında bu göstəricinin 2050-ci ilə qədər 68,4 faizə çatacağı qeyd olunur. Belə bir şəraitdə şəhərsalma, dayanıqlı inkişaf, ekoloji tarazlıq və sosial bərabərlik məsələləri beynəlxalq gündəmin mərkəzinə çevrilib. Bu baxımdan, BMT-nin Məskunlaşma Proqramı (UN-Habitat) tərəfindən təşkil olunan Ümumdünya Şəhər Forumu dünya miqyasında şəhər inkişafı üzrə ən nüfuzlu platformalardan biridir.

Azərbaycan üçün WUF-un əhəmiyyəti sadəcə beynəlxalq tədbirdə iştirakla məhdudlaşmır. Bu forum ölkəmizin şəhərsalma strategiyasını, postmünaqişə dövründə yenidənqurma modelini və innovativ yanaşmalarını dünya ictimaiyyətinə təqdim etmək imkanı yaradır.

Prezident İlham Əliyevin Üçüncü Azərbaycan Milli Şəhərsalma Forumunun iştirakçılarına müraciətində vurğuladığı kimi, Azərbaycanın milli inkişaf strategiyasında şəhərsalma prioritet istiqamətlərdən birini təşkil edir. Ölkədə bu sahədə qəbul edilmiş yanaşmalar iqtisadi dayanıqlılığa, sosial rifahın artırılmasına və iqlim dəyişmələrinə uyğunlaşmaya mühüm töhfə verir. Xüsusilə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında aparılan genişmiqyaslı bərpa və quruculuq işləri Azərbaycanın şəhərsalma sahəsində strateji baxışını və icra imkanlarını nümayiş etdirir.

Şəhərsalma, davamlılıq və inklüziv inkişaf sahəsində beynəlxalq səviyyəli diskussiyaların və praktiki əməkdaşlıq platformasının əsas meydanlarından olan WUF13-ün Bakıda keçirilməsi Azərbaycan üçün strateji əhəmiyyət daşıyan hadisədir. Bu forumun ölkəmizə gətirəcəyi siyasi, iqtisadi, sosial və ekoloji faydalar kompleks şəkildə müzakirə edilməlidir.

Beynəlxalq etimadın təsdiqi və regional liderlik

Azərbaycanın WUF13-ə evsahibliyi etmək hüququ qazanması ölkəmizin beynəlxalq miqyasda artan etimadının və regional liderliyinin göstəricisidir. BMT-nin qərarı ilə bu mötəbər tədbirin Bakı şəhərində keçirilməsi Azərbaycanın dayanıqlı inkişaf, şəhərsalma və bərpa sahəsində əldə etdiyi uğurların qlobal miqyasda tanınmasının bariz nümunəsidir.

WUF13-ün Bakıda keçirilməsi Azərbaycanın beynəlxalq imicinin möhkəmlənməsi və diplomatik əlaqələrinin genişlənməsi baxımından da strateji əhəmiyyət daşıyır. Bu, Azərbaycanın regional əməkdaşlıq mərkəzi kimi rolunu gücləndirir, şəhərsalma diplomatiyasını iqtisadi və ekoloji diplomatiya ilə inteqrasiya edən nadir modellərdən birini formalaşdırır.

Onu da qeyd edək ki, Bakı şəhərinin ev sahibi kimi seçilməsi Azərbaycanın son illərdə şəhərsalma, infrastruktur və bərpa sahəsində atdığı addımların nəticəsidir. Bu fakt, həmçinin Bakının qlobal dialoq mərkəzi imicinin daha da gücləndirilməsinə xidmət edir.

Bakıda keçiriləcək tədbirə 140-dan çox ölkədən nümayəndənin qatılacağı proqnozlaşdırılır. Forum çərçivəsində 40-dan çox beynəlxalq panel, 100-ə yaxın paralel sessiya və şəhər innovasiyaları sərgiləri nəzərdə tutulur.

WUF13 Azərbaycanın "urban inkişafda aktiv tərəfdaş" kimi çıxış etməsi, çoxsaylı beynəlxalq təşkilatlar, dövlətlər və şəhərsalma sahəsinin aparıcı qurumları ilə birbaşa əlaqələr qurması üçün unikal platformadır. Əsas mövzusu "Hər kəs üçün yaşayış yerləri: Təhlükəsiz, dayanıqlı şəhərlər və yaşayış məskənləri" olan forum Azərbaycanın "şəhər-insan-davamlılıq" üçlüyündə əldə etdiyi təcrübəni bölüşmək üçün əla fürsət yaradır.

Regional liderlik və yeni əməkdaşlıq sferası

Azərbaycan üçün WUF13 yalnız ölkə daxilində deyil, regionda da mühüm rol oynayır. Forum çərçivəsində 64 ölkədən 400-dən çox ekspertin iştirak etdiyi Üçüncü Azərbaycan Milli Şəhərsalma Forumu artıq uğurla keçirilib. WUF13-ün Bakıda təşkili qərarı qonşu ölkələrdə və beynəlxalq mediada da rezonans doğurub. Türkiyə və Gürcüstan mətbuatı bu hadisəni urban diplomatiyasının mərkəzinin Cənubi Qafqaza formalaşması kimi dəyərləndirib. Bu təcrübə Azərbaycanı urban inkişafı sahəsində regionda "dialoq mərkəzi" kimi mövqelendirir.

Forum vasitəsilə Azərbaycan:

- Cənubi Qafqazda dayanıqlı inkişaf və enerji keçidi prosesinə liderlik edən ölkə statusunu möhkəmləndirir;
- Türkiyə, Gürcüstan və Mərkəzi Asiya ölkələri ilə "yaşıl infrastruktur dəhlizi" üzrə strateji inteqrasiya platforması yaradır;
- Ermənistanla normallaşma və regional kommunikasiyaların bərpası fonunda, "urban diplomatiya" vasitəsilə sülh narrativini iqtisadi və sosial əməkdaşlığa çevirir.

BMT-nin UN-Habitat strukturu və Dünya Bankının hesablamalarına görə, Cənubi Qafqazda urban bərpa layihələrinin dəyəri 2030-cu ilə qədər 40 milyard dollara çata bilər. Bu kontekstdə WUF13-ün Bakıda keçirilməsi regionun bu bazarda əsas söz sahibinin məhz Azərbaycan olacağını göstərir. Bir sözlə, WUF13 sadəcə bir forum deyil, Qafqazda postmünaqişə dövründə urban mədəniyyətinin yenidən formalaşması prosesinin başlanğıcıdır.

Eyni zamanda forum yerli bələdiyyələr, icmalar, özəl sektor və QHT-lər üçün dünyəvi urbanizm təcrübələri ilə tanışlıq və region səviyyəsində təqdimat imkanları təmin edir. Bu, Cənubi Qafqazda daha vahid, əlaqələndirilmiş şəhərsalma strategiyalarının formalaşmasına stimul verəcək və Azərbaycanın regional liderlik mövqeyini gücləndirəcək.

Azərbaycan Cənubi Qafqazda bərpa, inkişaf və sülh modeli təşviq edən ölkə kimi, WUF vasitəsilə bu missiyasını qlobal auditoriyaya çatdırır. Forumun Bakıda təşkili yalnız beynəlxalq tədbir deyil, həm də şəhərsalma vasitəsilə sülh quruculuğu ideyasının təbliğidir və BMT-nin "Sülh və rifah üçün davamlı şəhərsalma" prinsipləri ilə tam uyğundur.

Postmünaqişə dövründə şəhərsalma, eyni zamanda ictimai yaddaşın bərpası və sosial etimadın formalaşması vasitəsidir. Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda həyata keçirilən layihələr bu mənada "sülh üçün şəhərsalma"nın konkret təzahürüdür - burada infrastrukturla yanaşı, birgəyaşayış, inklüziv icmalar və sosial barış konsepsiyaları paralel şəkildə inkişaf etdirilir. WUF bu layihələrin beynəlxalq səviyyədə elmi və sosial legitimliyini artırmaq, Azərbaycanın urbanistik və postmünaqişə inkişaf modelini dünyaya nümayiş etdirmək üçün nadir fürsət yaradır.

Vurğulamaq yerinə düşər ki, Böyük qayıdış proqramı çərçivəsində yenidən qurulan torpaqlarımızda müasir texnologiyalar əsasında "ağıllı şəhər" və "ağıllı kənd"lər inşa olunur. Burada ən müasir şəhərsalma nümunələri istifadə edilir ki, bu da ölkəmizə səfər edən xarici qonaqların diqqətini cəlb edir.

Forumun iqtisadi və ekoloji təsirləri

WUF13-ün Bakıda keçirilməsi Azərbaycanın iqtisadi və infrastruktur inkişafı üçün yeni imkanlar açır:

- Tədbirə 20 mindən çox iştirakçının qatılması gözlənilir ki, bu da hotel, nəqliyyat, logistika, qonaqpərvərlik və konfrans xidmətləri sektorlarında ciddi hərəkətlilik yaradacaq.
- Forumun hazırlıq mərhələsində şəhər infrastrukturu yenilənəcək, ictimai məkanlar və logistika sistemləri beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılacaq. Bu proses həm yerli bizneslər üçün əlavə gəlir mənbəyi yaradacaq, həm də xidmət sektorunda yeni iş yerlərinin açılmasına təkan verəcək. Belə ki, təxminən 15 mindən çox yerli əməkdaşın hotel, iaşə, nəqliyyat, media, texniki xidmət və təhlükəsizlik sahələrində məşğulluğu təmin ediləcək.
- Forum çərçivəsində şəhərsalma üzrə beynəlxalq əməkdaşlıq layihələri, investisiya sessiyaları, startap sərgiləri və urbanistika sahəsində elmi müzakirələr təşkil olunacaq. Bu tədbirlər həm yerli universitetlərin və gənc mütəxəssislərin qlobal urban şəbəkələrinə inteqrasiyasını gücləndirəcək, həm də Azərbaycan şirkətlərinə beynəlxalq tərəfdaşlarla birbaşa əməkdaşlıq imkanları yaradacaq.
- WUF13 Azərbaycanda şəhərsalma və bərpa layihələrinin beynəlxalq müstəvidə təqdimatı üçün yeni investisiya axınlarının formalaşmasına şərait yaradacaq. Yerli bələdiyyələr, dövlət qurumları və özəl sektor "smart infrastruktur", "yaşıl şəhər" və "enerji səmərəliliyi" kimi mövzularda bilik və təcrübə mübadiləsi aparacaq. Bu, Azərbaycanın müasir şəhərsalma standartlarına uyğun transformasiyasını daha da sürətləndirəcək.

İrimiqyaslı beynəlxalq forumlar ev sahibi ölkəyə BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Ofisinin və Dünya Turizm Təşkilatının (UNWTO) qiymətləndirmələrinə əsasən, 200-250 milyon dollar birbaşa və dolayı iqtisadi fayda gətirir. Bu gəlirlər, əsasən, turizm, nəqliyyat, hotel və xidmət sektorlarında cəmlənir. 2020-ci ildə Əbu-Dabidə keçirilən WUF10 forumu zamanı 30 mindən çox iştirakçı 170 ölkədən qatılmış, yerli iqtisadiyyata təxminən 180 milyon dollar əlavə gəlir gətirmişdi.

2022-ci ildə Polşanın Katovitse şəhərində keçirilən WUF11-də 17 mindən çox iştirakçı olmuşdu. Bakıda keçiriləcək WUF13-ün isə bu göstəricini 20-25 faiz üstələyərək 20 minə yaxın beynəlxalq qonağı cəlb edəcəyi gözlənilir. Bu, təkcə elmi və institusional əməkdaşlığa deyil, həm də turizm və xidmət sektoruna ciddi iqtisadi təkan verəcək.

Dünya üzrə urban ərazilər iqlim dəyişikliyi və resurs məhdudiyyəti qarşısında ən həssas məkanlardan sayılır. UN-Habitatın məlumatına görə, qlobal miqyasda enerji istehlakının və karbon emissiyalarının 70 faizi şəhərlərdə yaranır, bu isə "yaşıl infrastruktur" və ekoloji dayanıqlılıq məsələlərini prioritetə çevirir.

Azərbaycan üçün bu mövzu xüsusi aktuallığa malikdir. Bakı və digər şəhərlərdə urban inkişaf, iqlim riskləri və təbii resurslardan səmərəli istifadə məsələləri diqqət mərkəzindədir. WUF13 çərçivəsində bu problemlərin müzakirəsi ölkəmiz üçün bir sıra yeni imkanlar yarada bilər:

- "Ağıllı şəhər", "yaşıl enerji", "smart su və enerji sistemləri" kimi sahələrdə beynəlxalq təcrübənin tətbiqi;
- Təkrar istifadə edilən materiallardan və ekoloji texnologiyalardan istifadənin artırılması;
- İqlim adaptasiyası və dayanıqlı bərpa layihələri üçün beynəlxalq maliyyə və texnoloji əməkdaşlıq imkanlarının genişlənməsi;
- Azərbaycanın regional səviyyədə "urban ekosistemlərdə dayanıqlı inkişaf" sahəsində təcrübə paylaşan lider ölkə kimi tanınması.

Beləliklə, WUF13 təkcə şəhərsalma və iqtisadi inkişaf baxımından deyil, həm də ekoloji və elmi baxımdan Azərbaycanın beynəlxalq imicini möhkəmləndirən, gələcək nəsillər üçün dayanıqlı şəhər modeli formalaşdıran mühüm platforma olacaq.

Azərbaycan.- 2025.- 4 noyabr (№235).- S.11.